

CHARAKTERYSTYKI LICZBOWE STRUKTURY ZBIOROWOŚCI (Parametry statystyczne)

PARAMETRY STATYSTYCZNE - liczby służące do syntetycznego opisu struktury zbiorowości statystycznej.

PARAMETRY DZIELIMY NA 4 GRUPY:

1. miary położenia
2. miary zmienności (dyspersji, rozproszenia)
3. miary asymetrii (skośności)
4. miary koncentracji

MIARY POŁOŻENIA

Miary przeciętne charakteryzują średni lub typowy poziom wartości cechy.

Miary położenia dzielą się na miary przeciętne i kwantyle. Podział miar położenia jest następujący:

1. miary klasyczne (średnia: arytmetyczna, harmoniczna, geometryczna) oraz
2. miary pozycyjne (modalna, kwantyle)

Wśród kwantyli najczęściej mówi się o:

1. kwartylach (pierwszy, drugi zwany medianą, trzeci) - podział zbiorowości na 4 części,
2. decylach - podział zbiorowości na 10 części,
3. centylach (percentylach) - podział zbiorowości na 100 części.

ŚREDNIA arytmetyczna

Średnią arytmetyczną definiuje się jako sumę wartości cechy mierzalnej przez liczebność populacji. Średnia jest wielkością mianowaną tak samo jak badana cecha.

Dla szeregów szczegółowych

Tutaj wyliczamy tzw. średnią arytmetyczną prostą (nieważoną), która ma postać:

$$\bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_n}{n} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n}$$

PRZYKŁAD 1

Weźmy dane z przykładu (wykład 1) o liczbie braków:

0,
0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 2, 2,
2, 2, 2, 2, 3, 3, 3, 3, 4, 4

$$\bar{x} = \frac{0 + \dots + 0 + 1 + \dots + 1 + 2 + \dots + 2 + 3 + \dots + 3 + 4 + 4}{50}$$

$$\bar{x} = \frac{40}{50} = 0,8$$

Średnia liczba braków przypadająca na 1 wyrób wynosi w tym przykładzie 0,8 [brak/szt.].

Dla szeregów rozdzielczych punktowych

Tutaj wyliczamy tzw. średnią arytmetyczną ważoną, która ma postać:

$$\bar{x} = \frac{x_1 n_1 + x_2 n_2 + \dots + x_k n_k}{n} = \frac{\sum_{i=1}^k x_i n_i}{n}$$

lub

$$\bar{x} = x_1 w_1 + x_2 w_2 + \dots + x_k w_k = \sum_{i=1}^k x_i w_i$$

W przykładzie z liczbą braków obliczenia według pierwszego wzoru (z liczebnościami n_i) przedstawia poniższa tabela.

<i>numer klasy</i>	<i>liczba braków</i>	<i>liczba wyrobów (liczebność)</i>	<i>obliczenia do średniej</i>
<i>i</i>	<i>x_i</i>	<i>n_i</i>	<i>x_i n_i</i>
1	0	30	
2	1	8	
3	2	6	
4	3	4	
5	4	2	
razem	×	50	

$$\bar{x} = \frac{40}{50} = 0,8$$

Obliczenia średniej liczby braków z wykorzystaniem drugiego wzoru (ze wskaźnikami struktury w_i)) pokazuje kolejna tabela.

<i>numer klasy</i>	<i>liczba braków</i>	<i>wskaźnik struktury</i>	<i>obliczenia do średniej</i>
<i>i</i>	<i>x_i</i>	<i>w_i</i>	<i>x_i w_i</i>
1	0	0,60	
2	1	0,16	
3	2	0,12	
4	3	0,08	
5	4	0,04	
razem	×	1,00	

$$\bar{x} = 0,80$$

Dla szeregów rozdzielczych przedziałowych

Tutaj wyliczamy tzw. średnią arytmetyczną ważoną, która ma postać:

$$\bar{x} = \frac{\dot{x}_1 n_1 + \dot{x}_2 n_2 + \dots + \dot{x}_k n_k}{n} = \frac{\sum_{i=1}^k \dot{x}_i n_i}{n}$$

lub

$$\bar{x} = \dot{x}_1 w_1 + \dot{x}_2 w_2 + \dots + \dot{x}_k w_k = \sum_{i=1}^k \dot{x}_i w_i$$

gdzie $\dot{x}_i$ jest środkiem przedziału klasowego wyliczanym

następująco:

$$\dot{x}_i = \frac{x_{0i} + x_{1i}}{2}$$

Należy pamiętać, że przy pogrupowaniu danych źródłowych w szereg rozdzielczy przedziałowy następuje pewna utrata informacji. Jeżeli policzymy średnią dla szeregu szczegółowego lub szeregu rozdzielczego punktowego, to wynik będzie dokładny i taki sam. Dla danych w postaci szeregu rozdzielczego przedziałowego średnia będzie już przybliżeniem. Tym większym, im szersze są przedziały klasowe, im jest ich mniej, itd.

Np. dla danych źródłowych o czasach dojazdu pracowników firmy

ZAUR otrzymamy:

$$\bar{x} = \frac{8080}{200} = 40,44 \text{ minuty.}$$

PRZYKŁAD 2

Obliczenia dla średniej w przykładzie z czasem dojazdu w firmie ZAUR (wykład 1) według pierwszego wzoru (z liczebnościami n_i) przedstawia poniższa tabela.

<i>numer klasy</i>	<i>czas dojazdu w ZAUR</i>	<i>środek przedziału</i>	<i>liczba pracowników</i>	<i>obliczenia do średniej</i>
<i>i</i>	$x_{0i} - x_{1i}$	$\dot{x}_i$	n_i	$\dot{x}_i n_i$
1	5 – 15	10	10	
2	15 – 25	20	20	
3	25 – 35	30	30	
4	35 – 45	40	50	
5	45 – 55	50	80	4000
6	55 – 65	60	10	600
razem	×	×	200	

$$\bar{x} = \frac{8000}{200} = 40$$

Obliczenia dla średniej według drugiego wzoru (ze wskaźnikami struktury w_i) przedstawia kolejna tabela.

<i>numer klasy</i>	<i>czas dojazdu w ZAUR</i>	<i>środek przedziału</i>	<i>wskaźnik struktury</i>	<i>obliczenia do średniej</i>
<i>i</i>	$x_{0i} - x_{1i}$	$\dot{x}_i$	w_i	$\dot{x}_i w_i$
1	5 – 15	10	0,05	
2	15 – 25	20	0,10	
3	25 – 35	30	0,15	
4	35 – 45	40	0,25	
5	45 – 55	50	0,40	20,0
6	55 – 65	60	0,05	3,0
razem	×	×	1,00	

$$\bar{x} = 40$$

Ważniejsze własności ŚREDNIEJ arytmetycznej

1. Suma wartości cechy jest równa iloczynowi średniej arytmetycznej i liczebności populacji, tj.

$$n\bar{x} = \sum_{i=1}^n x_i \quad \text{lub} \quad n\bar{x} = \sum_{i=1}^k x_i n_i$$

2. Średnia arytmetyczna nie może być mniejsza od najmniejszej wartości cechy ani też większa od największej jej wartości

$$x_{\min} \leq \bar{x} \leq x_{\max}$$

3. Suma odchyleń poszczególnych wartości cechy od średniej jest równa zero

$$\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x}) = 0 \quad \text{lub} \quad \sum_{i=1}^k (x_i - \bar{x}) n_i = 0$$

4. Średnią arytmetyczną oblicza się w zasadzie dla szeregów o zamkniętych klasach przedziałowych. Można klasy sztucznie domknąć (i policzyć średnią) tylko wtedy, gdy odsetek jednostek w tych klasach jest niewielki (do 5%). Gdy ten odsetek jest duży należy stosować miary pozycyjne zamiast średniej.
5. Średnia arytmetyczna jest czuła na skrajne wartości cechy. Są to wartości cechy dla jednostek nietypowych w badanej zbiorowości i przypadkowo (niepoprawnie) włączonych do badanej populacji.

ŚREDNIA harmoniczna

Średnią harmoniczną stosujemy wtedy, gdy wartości cechy są podane w przeliczeniu na stałą jednostkę innej cechy, czyli w postaci tzw. wskaźników natężenia (na przykład: prędkość pojazdu [km/godz.], cena jednostkowa [zł/szt.], spożycie [kg/osoba], itp.)

$$\bar{x}_H = \frac{\sum_{i=1}^k l_i}{\sum_{i=1}^k m_i} = \frac{\sum_{i=1}^k l_i}{\sum_{i=1}^k \frac{l_i}{x_i}}$$

x_i - wartość i -tego wariantu badanej cechy

l_i - wartość i -tego wariantu licznika badanej cechy

m_i - wartość i -tego wariantu mianownika badanej cechy

PRZYKŁAD 3

Kierowca przejechał trasę ze zmienną prędkością. Odcinek A o długości 30 km przejechał z prędkością 50 km/godz. Odcinek B o długości 81 km przejechał z prędkością 90 km/godz. Z jaką średnią prędkością pokonał trasę kierowca?

Badaną cechą X jest prędkość wyrażona w [km/godz.].

i	<i>trasa</i> [km]	<i>prędkość</i> [km/godz.]	<i>czas</i> [godz.]
	l_i	x_i	$m_i = l_i / x_i$
1	30	50	
2	81	90	0,9
Razem	111	×	

$$\begin{aligned}\bar{x}_H &= (30 + 81) / (30 / 50 + 81 / 90) = \\ &= 111 / (0,6 + 0,9) = 111 / 1,5 = \\ &= 74\end{aligned}$$

PRZYKŁAD 4

Producent przetworów owocowych sprzedawał słoje z przetworami na targowisku.

W godzinach 6-10 sprzedawał słoje po 7 zł/slój i utargował 840 zł.

W godzinach 10-12 sprzedawał słoje po 6 zł/slój i utargował 360 zł.

W godzinach 12-16 sprzedawał słoje po 5 zł/slój i utargował 100 zł.

Jaka była średnia cena słoja sprzedanego w tym dniu?

Badaną cechą X jest cena słoja wyrażona w [zł/slój].

<i>i</i>	<i>utarg</i> [zł]	<i>cena</i> [zł/slój]	<i>ilość</i> [slój]
	l_i	x_i	$m_i = l_i / x_i$
1	840	7	
2	360	6	
3	100	5	20
Razem	1300	×	

$$\begin{aligned}
 \bar{x}_H &= (840 + 360 + 100) / (840 / 7 + 360 / 6 + 100 / 5) = \\
 &= 1300 / (120 + 60 + 20) = 1300 / 200 = \\
 &= 6,5
 \end{aligned}$$

ŚREDNIA geometryczna

Średnią geometryczną określa się wzorem:

$$\bar{x}_G = \sqrt[n]{x_1 \times x_2 \times \cdots \times x_n} = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n x_i}$$

Średnia ta znajduje szczególne zastosowania w analizie dynamiki zjawisk (*poczekaj na stosowny wykład*).

MODALNA (Dominanta)

Modalna (M_o) zwana też dominantą (D) jest to wartość cechy, która występuje najczęściej w badanej zbiorowości.

ZALECENIA przy wyznaczaniu modalnej

1. Modalną wyznaczamy i sensownie interpretujemy tylko wtedy, gdy dane są pogrupowane w szereg rozdzielczy (punktowy lub przedziałowy).
2. Liczebność populacji powinna być dostatecznie duża.
3. Diagram lub histogram liczebności (częstości) ma wyraźnie zaznaczone jedno maksimum (rozkład jednomodalny).
4. Dla danych pogrupowanych w szereg rozdzielczy przedziałowy modalna nie występuje w skrajnych przedziałach (pierwszym lub ostatnim) - przypadek skrajnej asymetrii. Nie da się w takim przypadku analitycznie wyznaczyć modalnej.
5. Dla danych pogrupowanych w szereg rozdzielczy przedziałowy przedział modalnej oraz dwa sąsiednie przedziały (poprzedzający i następujący po przedziale modalnej) powinny mieć taką samą rozpiętość.

Modalna dla szeregów rozdzielczych punktowych

PRZYKŁAD 5

Badano czas obróbki detalu [minuta] przez pracowników firmy ZAUR. Otrzymane dane pogrupowano w szereg rozdzielczy punktowy.

<i>numer klasy</i>	<i>czas obróbki [minuta]</i>	<i>liczba pracow- ników</i>	<i>wskaźnik struktury (częstość)</i>
<i>i</i>	<i>x_i</i>	<i>n_i</i>	<i>w_i</i>
1	10	10	0,05
2	11	30	0,15
3	12	80	0,40
4	13	50	0,25
5	14	20	0,10
6	15	10	0,05
<i>razem</i>	×	200	1,00

Łatwo zauważyć, że największa liczba pracowników (a zarazem największa częstość) znajduje się w klasie 3 ($m=3$). Zatem modalna wynosi:

$$M_o = x_m = x_3 = 12$$

WNIOSEK: najczęściej występujący czas obróbki detalu wśród pracowników firmy ZAUR to 12 minut.

W domu: policz samodzielnie średni czas obróbki i porównaj z modalną.

Modalna dla szeregów rozdzielczych przedziałowych

Modalną wyliczamy tutaj wg następującego wzoru:

$$M_o = x_{0m} + h_m \frac{n_m - n_{m-1}}{n_m - n_{m-1} + n_m - n_{m+1}}$$

m - numer klasy (przedziału) z modalną

x_{0m} - dolny kraniec przedziału modalnej

h_m - rozpiętość przedziału modalnej ($h_m = x_{1m} - x_{0m}$)

n_m - liczebność przedziału modalnej

n_{m-1} (n_{m+1}) - liczebność dla przedziałów sąsiadujących z przedziałem modalnej

PRZYKŁAD 6

Wykorzystamy badanie czasu dojazdu w firmie ZAUR (wykład 1).

<i>numer klasy</i>	<i>czas dojazdu w ZAUR</i>	<i>liczba pracow- ników</i>
<i>i</i>	$x_{0i} - x_{1i}$	n_i
1	5 – 15	10
2	15 – 25	20
3	25 – 35	30
4	35 – 45	50
5	45 – 55	80
6	55 – 65	10
<i>razem</i>	×	200

$$\begin{aligned}
 M_o &= 45 + 10 \times \frac{80 - 50}{80 - 50 + 80 - 10} = \\
 &= 45 + 10 \times 30/100 = 45 + 3 = 48
 \end{aligned}$$

WNIOSEK: najczęściej występującym czasem dojazdu wśród pracowników firmy ZAUR jest **48** minut.

Z wykorzystaniem **częstości** (wskaźniki struktury) wzór na modalną jest następujący:

$$M_o = x_{0m} + h_m \frac{w_m - w_{m-1}}{w_m - w_{m-1} + w_m - w_{m+1}}$$

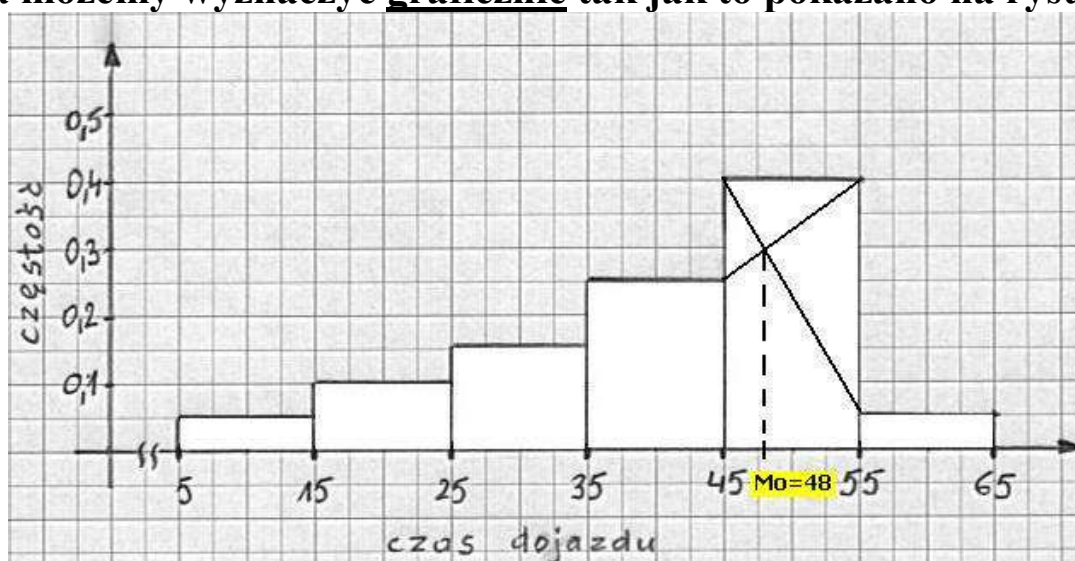
w_m - częstość (wskaźnik struktury) przedziału modalnej

w_{m-1} (w_{m+1}) - częstość dla przedziałów sąsiadujących z przedziałem modalnej

<i>numer klasy</i>	<i>czas dojazdu w ZAUR</i>	<i>wskaźnik struktury</i>
<i>i</i>	$x_{0i} - x_{1i}$	w_i
1	5 – 15	0,05
2	15 – 25	0,10
3	25 – 35	0,15
4	35 – 45	0,25
5	45 – 55	0,40
6	55 – 65	0,05
<i>razem</i>	×	1,00

$$\begin{aligned}
 M_o &= 45 + 10 \times \frac{0,4 - 0,25}{0,4 - 0,25 + 0,4 - 0,05} = \\
 &= 45 + 10 \times 0,15 / 0,5 = 45 + 3 = 48
 \end{aligned}$$

Modalna możemy wyznaczyć graficznie tak jak to pokazano na rysunku.

KWARTYLE

Kwartyle to takie wartości cechy X , które dzielą zbiorowość na cztery równe części pod względem liczebności (lub częstości). Części te pozostają w określonych proporcjach do siebie.

Aby dokonywać takiego podziału zbiorowość musi być uporządkowana według rosnących wartości cechy X .

Każdy kwartył dzieli zbiorowość na dwie części, które pozostają do siebie w następujących proporcjach. I tak:

kwartył 1 (Q_I) - 25% z lewej i 75% populacji z prawej strony kwartyła,

kwartył 2 (Q_{II}) - 50% z lewej i 50% populacji z prawej strony kwartyła,

kwartył 3 (Q_{III}) - 75% z lewej i 25% populacji z prawej strony kwartyła.

Mediana

Mediana (M_e) - wartość środkowa, inaczej: kwartył 2 (Q_{II}).

Jest to taka wartość cechy X , która dzieli zbiorowość na dwie równe części, tj. połowa zbiorowości charakteryzuje się wartością cechy X mniejszą lub równą medianie, a druga połowa większą lub równą.

Mediana dla szeregu szczegółowego

Szereg musi być posortowany rosnąco !!!

Wartość mediany wyznacza się inaczej gdy liczebność populacji (n) jest nieparzysta, a inaczej gdy jest parzysta.

$$M_e = x_{\frac{n+1}{2}}$$

Dla n nieparzystego:

$$M_e = \frac{1}{2} \left(x_{\frac{n}{2}} + x_{\frac{n}{2}+1} \right)$$

Dla n parzystego:

PRZYKŁAD 7

Zmierzono czas wykonania detali [minuta/ szt.] przez wybranego pracownika firmy ALFA i otrzymano następujący szereg szczegółowy:

10, 10, 10, 12, 12,   12, 12, 13, **13**, 13,
13, 13, 14, 14, 15,   15, 15

Liczebność populacji jest nieparzysta: $n=17$

$$M_e = x_{\frac{17+1}{2}} = x_{\frac{18}{2}} = x_9 = 13$$

WNIOSEK:

Dla połowy detali czas wykonania jednego detalu przez pracownika firmy ALFA był nie dłuższy niż ($\leq$) 13 minut, a drugiej połowy detali był nie krótszy ($\geq$) niż 13 minut.

PRZYKŁAD 8

Zmierzono czas wykonania detali [minuta/ szt.] przez wybranego pracownika firmy BETA i otrzymano następujący szereg szczegółowy:

10, 10, 11, 12, 12,   12, 12, 12, **12**, **13**,
13, 13, 14, 14, 15,   15, 15, 16

Liczebność populacji jest parzysta: $n=18$

$$M_e = \frac{1}{2} \left(x_{\frac{18}{2}} + x_{\frac{18}{2}+1} \right) = \frac{1}{2} (x_9 + x_{10}) = \frac{1}{2} (12 + 13) = 12,5$$

WNIOSEK:

Dla połowy detali czas wykonania jednego detalu przez pracownika firmy BETA był nie dłuższy niż ($\leq$) 12,5 minuty, a dla drugiej połowy detali był nie krótszy ($\geq$) niż 12,5 minuty.

Mediana dla szeregu rozdzielczego punktowego

1. Ustalamy na początek tzw. numer mediany (N_{Me}). Jest to połowa

liczebności populacji: $N_{Me} = \frac{1}{2}n$ (albo ułamek $\frac{1}{2}$ dla częstości).

2. Kumulujemy liczebności (albo częstości).

3. Znajdujemy klasę, w której po raz pierwszy przekroczony został numer mediany. Klasa ta ma numer m .

4. Wartość cechy X w klasie m jest medianą, t.j. $M_e = x_m$.

PRZYKŁAD 9

Dane z przykładu 5 o czasie obróbki detalu [minuta] przez pracowników firmy ZAUR.

<i>numer klasy</i>	<i>czas obróbki [minuta]</i>	<i>liczba pracowników</i>	<i>skumulowana liczebność</i>	<i>skumulowana częstość</i>
<i>i</i>	<i>x_i</i>	<i>n_i</i>	<i>n_{i sk}</i>	<i>w_{i sk}</i>
1	10	10	10	0,05
2	11	30	40	0,20
3	12	80	120	0,60
4	13	50	170	0,85
5	14	20	190	0,95
6	15	10	200	1,00
<i>razem</i>	×	200	×	×

Liczebność populacji: $n=200$

Numer mediany:

$$\bullet \quad N_{Me} = \frac{1}{2} \times 200 = 100 \quad (\text{dla liczebności}) \text{ albo}$$

$$\bullet \quad N_{Me}^{cz} = \frac{1}{2} \quad (\text{dla częstości})$$

Numer klasy z medianą: $m=3$

Mediana: $M_e = x_m = x_3 = 12$

WNIOSEK: Połowa pracowników firmy ZAUR obrabia detal nie dłużej niż ($\leq$) 12 minut, a druga połowa nie krócej ($\geq$) niż 12 minut.

Mediana dla szeregu rozdzielczego przedziałowego

Wzór na medianę (przy wykorzystaniu liczebności):

$$M_e = x_{0m} + h_m \frac{N_{Me} - n_{m-1\ sk}}{n_m}$$

PRZYKŁAD 10

Dane z przykładu 6 (badanie czasu dojazdu w firmie ZAUR).

<i>numer klasy</i>	<i>czas dojazdu w ZAUR</i>	<i>liczba pracowników</i>	<i>skumul. liczebność</i>
<i>i</i>	$x_{0i} - x_{li}$	n_i	$n_{i\ sk}$
1	5 – 15	10	10
2	15 – 25	20	30
3	25 – 35	30	60
4	35 – 45	50	110
5	45 – 55	80	190
6	55 – 65	10	200
<i>razem</i>	×	200	×

Liczebność populacji: $n=200$

Numer mediany: $N_{Me} = \frac{1}{2} \times 200 = 100$

Numer klasy z medianą: $m=4$

$$\begin{aligned}
 M_e &= 35 + 10 \times \frac{100 - 60}{50} = \\
 &= 35 + 10 \times \frac{40}{50} = \\
 &= 35 + 8 = 43
 \end{aligned}$$

WNIOSEK: Połowa pracowników firmy ZAUR dojeżdża do pracy w czasie nie dłuższym ($\leq$) niż 43 minuty, a druga połowa w czasie nie krótszym ($\geq$) niż 43 minuty.

Wzór na medianę (przy wykorzystaniu częstości):

$$M_e = x_{0m} + h_m \frac{N_{Me}^{cz} - w_{m-1 sk}}{w_m}$$

PRZYKŁAD 10 (c.d.)

<i>numer klasy</i>	<i>czas dojazdu w ZAUR</i>	<i>wskaźnik struktury (częstość)</i>	<i>skumul. częstość</i>
<i>i</i>	<i>$x_{0i} - x_{1i}$</i>	<i>w_i</i>	<i>$w_{i sk}$</i>
1	5 – 15	0,05	0,05
2	15 – 25	0,10	0,15
3	25 – 35	0,15	0,30
4	35 – 45	0,25	0,55
5	45 – 55	0,40	0,95
6	55 – 65	0,05	1,00
<i>razem</i>	×	1,00	×

Numer mediany: $N_{Me}^{cz} = \frac{1}{2}$

Numer klasy z medianą: $m=4$

$$\begin{aligned}
 M_e &= 35 + 10 \times \frac{0,50 - 0,30}{0,25} = \\
 &= 35 + 10 \times \frac{0,20}{0,25} = \\
 &= 35 + 8 = 43
 \end{aligned}$$

Pozostałe kwartyle

Wszystkie kwartyle wyznaczamy podobnie jak kwartył 2 (czyli medianę) pamiętając w jakich proporcjach dzieli one zbiorowość.

Dla szeregów rozdzielczych pomocną może być tabela, w której zestawiono numery kwartyli.

kwartył	numer kwartyla	
	dla liczebności (N_Q)	dla częstości (N_Q^{cz})
kwartył 1 (Q_I)	$N_{Q_I} = \frac{1}{4}n$	$N_{Q_I}^{cz} = \frac{1}{4} = 0,25$
kwartył 2 (Q_{II}) mediana	$N_{Q_{II}} = \frac{2}{4}n = \frac{1}{2}n$	$N_{Q_{II}}^{cz} = \frac{1}{2} = 0,50$
kwartył 3 (Q_{III})	$N_{Q_{III}} = \frac{3}{4}n$	$N_{Q_{III}}^{cz} = \frac{3}{4} = 0,75$

Kwartyle możemy wyznaczyć graficznie tak jak to pokazano na rysunku.

